

5. Ткачук А., Ткачук О. Що таке демократія? Знати, розуміти, застосовувати. Київ : ТОВ «Видавництво «Юстон», 2020. 96 с.
6. Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / авт. колектив: М. І. Михальченко (керівник) та ін. Ктїв : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. 440 с.

N. Atamanova, B. Polichyk. Democracy: history and modernity. – Article.

Summary. The issue of the essence of democracy in a historical and political-legal perspective, as well as the political transformation of sovereign democracy in modern Ukraine requires additional study and appropriate legal regulation.

Key words: democracy, democratization of modern society, representative democracy, liberal democracy, transformation.

УДК 342.4:351.86

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5682/2023/38/02>

В. І. Деркач

Генеральний директор

Консалтингова компанія ТОВ «Веб Софт Груп»

м. Київ, Україна

РОЗВИТОК І ПЕРСПЕКТИВИ МЕДІАЦІЇ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНОГО ВИРІШЕННЯ СПОРУ

Анотація. Питання розвитку медіації в Україні, як альтернативного вирішення спору, потребує додаткового вивчення і розвитку на предмет застосування на практиці. В статті розглядається актуальна ситуація використання медіації в Україні в порівнянні з міжнародною практикою, особливо США та країнами Європейського Союзу.

Ключові слова: медіація, медіатор, альтернативне вирішення спору, медіаційна угода.

Повсякчасні індивідуальні спори привели до того, що у світі почали виникати альтернативні методи вирішення спору по відношенню до вирішення спору в суді. Якщо судова система вже давно підкріплена нормативними документами у всіх країнах світу, то нормативна база для альтернативного вирішення спору почала запроваджуватися і прийматися не так давно.

Медіація, як альтернативне вирішення спору, в сучасному розумінні виникла в двадцятому столітті, спочатку в Сполучених Штатах Америки, Великобританії, Австралії, а згодом у країнах Європи, Азії і інших країнах світу. Аналізуючи розвиток медіації в світі, можна зробити висновок, що медіація, як альтернативне вирішення спору є розповсюдженим явищем у багатьох країнах світу. В різних країнах медіація застосовується в залежності від її розповсюдження в рамках кожної країни та законодавчої бази.

Альтернативне вирішення спорів (АВС) є збірним терміном, що описує ряд процесів, таких як посередництво, примирення та арбітраж, що використовуються для спроб вирішення спорів і конфліктів поза офіційним судовим розглядом.

Призначення нейтральної третьої сторони або нейтральних осіб, які, як правило, є експертами в предметі спору, а також мають досвід в АВС, можуть запропонувати сторонам певні переваги, які включають автономність, гнучкість, контроль, конфіденційність, вартість, ефективність і економію часу. Залежно від використовуваного механізму АВС, сторони можуть проходити набагато менш формальний процес і більш безпосередню нейтральну взаємодію між собою за участю медіатора, а не через своїх адвокатів чи законних представників, як зазвичай, під час юридичної процедури чи розгляду спору в суді. Альтернативне вирішення суперечок зазвичай означає процеси і розроблені підходи для вирішення суперечки таким чином, що дозволяє уникнути витрат, затримок і непередбачуваності більш традиційних змагальних процесів, таких як судові процеси, розгляди та апеляції.

Переговори, посередництво та примирення не є обов'язковими та залежать від готовності сторін досягти добровільної угоди. Позасудове вирішення спорів не є новим методом. Суспільства в усьому світі вже давно використовують позасудові, приватні методи вирішення конфлікти.

Посередництво у вигляді медіації, як вирішення спору є відносно новим. Це процес альтернативного вирішення спору, у якому нейтральна третя сторона, медіатор, допомагає двом або більше сторонам працювати разом для спілкування один з одним, виявляти проблеми та знаходити взаємоприйнятні рішення до своїх проблем. Медіаційна угода може укладатися у формі окремої угоди. А результат медіації це – домовленість сторін медіації у вигляді погодження між ними в усній чи письмовій формі.

Однак, хоча медіатор допомагає сторонам креативно знаходити рішення проблеми, ці сторони, самі погоджують рішення. Медіатор не має повноважень примусово нав'язувати прийняття рішення жодної із сторін і не має повноважень приймати незалежні рішення.

Медіатори неупереджені, не зацікавлені в суперечці і є посередниками. Вони не судять і не оцінюють провину. Медіатор лише керує та сприяє переговорам між сторонами.

Відповідно до Закону України Про медіацію «Медіатор – спеціально підготовлена нейтральна, незалежна, неупереджена фізична особа, яка проводить медіацію» [1].

Медіатор здатний допомогти сторонам працювати через напружене або емоційне спілкування, недовіру та тривалий конфлікт. Під час процесу медіації жодна зі сторін не несе тягаря доведення, як це було б під час слухання офіційної справи у суді; немає визначення провини чи звинувачення. Мета посередництва полягає у виявленні проблем, вивчення варіантів вирішення та збереження або виправлення роботи під час відносин з врегулювання спору між сторонами.

Медіатор (посередник) не має повноважень змусити будь-яку зі сторін прийняти рішення. Натомість намагається зосередити увагу сторін на їхніх потребах та інтересах, а не на правовій позиції.

Медіація суворо конфіденційний процес. Медіатор не має права розголошувати інформацію отриману під час медіації. Також ця інформація не може бути використана у майбутніх судових процесах, наприклад, медіатор не може виступати свідком, як особа, що володіє певною інформацією отриманою в процесі медіації.

Одним із перших нормативних документів, що регулює медіацію був прийнятий в США у 2006 році Єдиний закон про медіацію (Uniform Mediation Act), що об'єднав існуючі нормативні документи з врегулювання посередницької діяльності в різних Штатах і сферах.

Відповідно до цього Закону «Медіація означає процес, у якому медіатор сприяє спілкуванню та переговорам між сторонами, щоб допомогти їм досягти добровільної згоди щодо їхнього спору» [2].

В США, наприклад, обов'язком адвоката проінформувати клієнта про можливості та переваги медіації. Також обов'язком адвокатів та їх клієнтів є підтвердження в суді те, що вони розглядали варіант медіації. При цьому судійська система не зобов'язує розглядати спір засобом медіації, а може лише рекомендувати.

В 2008 році була прийнята Директива 2008/52/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 травня 2008 року Про певні аспекти медіації в цивільних і комерційних справах. В цій директиві зазначено, що «Ця Директива повинна застосовуватися до випадків, коли суд направляє сторони до медіації або коли національне законодавство передбачає медіацію. Крім того, оскільки суддя може діяти як медіатор згідно з національним законодавством, ця Директива також повинна застосовуватися до медіації, яку проводить суддя, який не відповідає за будь-які судові процедури, пов'язані з спірною справою або справами. Ця Директива, однак, не повинна поширюватися на спроби суду чи судді, який розглядає справу, щоб врегулювати суперечку в контексті судового розгляду стосовно спору, про який йде мова, або на випадки, коли суд чи суддя, який розглядає справу, запитує допомогу чи пораду від компетентної особи» [3].

На підставі цієї Директиви та за ініціативи кожної держави, члена Європейського Союзу, згодом були прийняті власні нормативні документи. В залежності від законодавства країни-учасниці регулюється процес медіації та визначаються особи, які можуть бути медіаторами. Також в залежності від законодавства кожної країни, медіація за участі суду може відрізнятися. Якщо в одних країнах процес медіації може бути обов'язковим перед поданням позову, наприклад Італія, відповідно до Законодавчого указу 28/2010, то в інших країнах цей процес не набуває заохочення зі сторони влади. Так, наприклад, Німеччина де відповідно до Закону про медіацію не вимагається від сторін до або після подання справи бути учасниками посередництва, та не дозволяє суддям примушувати сторони до передання своїх спорів на медіацію. Також тенденція спостерігається і по відношенню до обов'язковості акредитації медіаторів. Наприклад в Німеччині Закон розрізняє медіаторів і сертифікованих медіаторів, але при цьому кожен юрист може мати статус медіатора. На противагу цьому, в Італії особа може бути медіатором, якщо вона акредитована Міністерством юстиції, а також зарахована до списку спеціалістів акредитованої організації з медіації.

Фінляндія широко використовує концепцію медіації у вирішенні спорів. Відповідно до Закону про медіацію, медіація за участю суду є добровільною для сторін і керується суддею. Метою є досягнення того, щоб сторони знайшли задовільне вирішення свого спору. Закон про медіацію не передбачає стандартів навчання і акредитації медіаторів. Медіатором може виступати суддя того суду, де розглядається справа. При цьому судді повинні закінчити початковий курс з медіації.

Стимулом для медіації у Фінляндії є те, що судді здійснюють медіацію в судах і що сторони спору можуть передавати його на судову медіацію незалежно від того, зареєстрована справа в суді чи ні. Цей підхід є унікальним у Європі та в усьому світі. Стороні, яка безпідставно відмовилась від медіації, після закінчення судового розгляду та на розсуд суду може отримати значні санкції у вигляді судових витрат.

Проаналізувавши законодавство країн-членів Європейського Союзу можна стверджувати, що Європейський Союз зацікавлений в альтернативному вирішенні спору шляхом медіації. Як зазначено на офіційному порталі Європейського Союзу «Все більше спорів передається до суду. Як наслідок, це означає не лише триваліші періоди очікування вирішення суперечок, але й призвело до такого рівня судових витрат, що вони часто можуть бути непропорційними до вартості спору. Медіація в більшості випадків є швидшою і, отже, зазвичай дешевшою, ніж звичайне судове провадження. Це особливо актуально в країнах, де судова система має значну кількість нерозглянутих справ і середній судовий розгляд триває кілька років. Ось чому, незважаючи на різноманіття сфер і методів посередництва в Європейському Союзі, зростає інтерес до цього способу вирішення спорів як альтернативи судовим рішенням» [4].

У Франції немає центрального чи державного органу, відповідального за регулювання професії медіатора. Не існує національного офіційного веб-сайту, присвяченого медіації. Але при цьому на сайті міністерства юстиції Франції існує розділ присвячений медіації, де надається інформація про те, що до звернення до суду можна спробувати вирішити суперечку шляхом примирення або посередництва (медіації).

З початку 1990-х років в Англії та Уельсі інтерес до медіації постійно зростає. Відповідно до нових правил цивільного процесу, що були введені в 1999 року, суди мають повноваження наказувати сторонам звернутися за медіацією чи іншою формою альтернативного вирішення спору і перервати (зупинити) провадження у зв'язку з цим. Управління судовими справами заохочує сторони до застосування альтернативної процедури вирішення спорів, у разі якщо суд вважає це доречним і сприяє полегшенню використання такої процедури. У разі відмови від такої пропозиції судді, на сторону, що відмовилась може бути накладання штрафу. Але на даний час, медіація, пов'язана із судом використовується для позовів з незначною сумою, та за участю адвокатів чи баристерів. Більш розвинута медіація в Уельсі. Так Законом про медіацію (Mediation Act 2017), прийнятим в 2017 році, зазначається роль суду.

«Суд запрошує сторони до медіації»

16. (1) Суд може, за заявою сторони, яка бере участь у справі, або з власної ініціативи, якщо він вважає це доцільним з огляду на всі обставини справи:

(а) запропонувати сторонам провадження розглянути медіацію як засіб спроби вирішити спір, який є предметом провадження;

(б) надати сторонам процесу інформацію про переваги медіації для врегулювання спору, який є предметом розгляду» [5].

В Великобританії розроблено посібник з цивільної медіації. На офіційному веб-порталі можна знайти інформацію про медіаторів за посиланням на Раду з цивільної медіації (Civil Mediation Council) [6].

В Австралії, однією із послуг Федерального Суду є послуга медіації. На офіційному веб-порталі Федерального Суду Австралії (FEDERAL COURT OF AUSTRALIA) можна ознайомитись з процедурою медіації. «До медіації підлягають усі справи, незалежно від їх складності та кількості сторін. Типи справ, які зазвичай розглядаються Федеральним судом, включають комерційне та корпоративне право, інтелектуальну власність, промислове право, споживче право, права людини, адміралтейство, податки та витрати» [7].

Більшість медіацій, за рішенням суду, проводяться судовими секретарями, які пройшли підготовку та акредитовані Судом згідно зі схемою акредитації медіаторів Федерального суду (FCMAS).

Не дивлячись на те, що в країнах Азії медіація набула поширення значно пізніше ніж в США та країнах Європи, наприклад в Сингапурі та Індії створені центри з надання послуг медіації: Центр медіації Сингапуру (Singapore Mediation Centre), Центр медіації і арбітражу в Індії (White code VIA Mediation & Arbitration Centre). Скористатися послугами можна на платній основі. Оплата залежить від розміру і виду спору. На законодавчому рівні медіація в Сингапурі затверджена Актом Медіації 2017 (Mediation Act 2017), в якому прописані поняття медіації, медіаційної угоди, призначення постачальника послуг,

акредитації і інші положення. Також в цьому документі зазначається: «якщо будь-яка сторона угоди про медіацію порушує будь-яке провадження в суді проти будь-якої іншої сторони цієї угоди щодо будь-якого питання, яке є предметом такої угоди, будь-яка сторона цієї угоди може звернутися до цього суду з проханням зупинити провадження в частині, що стосується цього питання» [8]. Тобто, згідно законодавства Сингапуру, якщо спір вирішується шляхом медіації, кожна сторона спору захищена від судової тяжби за аналогічним спором. А в Індії, угоди, досягнуті в ході медіації, мають таку ж силу як третейські (арбітражні) рішення, незалежно від того, процедура була порушена в рамках вже наявного судового провадження, чи ні.

Інформація про медіацію також висвітлена на веб-порталі Африканського Союзу (African Union) – міжнародної міжурядової організації, що об'єднує 55 держав Африки [9].

«Канадська асоціація юристів визначає медіацію як «втручання у суперечку або переговори прийнятої, неупередженої та нейтральної третьої сторони, яка не має повноважень приймати рішення, щоб допомогти сторонам у спорі добровільно досягти власного взаємоприйняттого врегулювання спірних питань» [10].

Можна сказати, що медіація в Україні менш розвинута в порівнянні з багатьма іншими країнами, особливо США, Великобританією, Австралією, країнами Європейського союзу та деякими країнами Азії. На сьогоднішній день не поширена практика медіації за участі суду, а також не можна сказати, що адвокати зацікавлені в такому вирішенні спору, враховуючи, що спори в суді не розглядаються швидко і в багатьох випадках мають ознаки довгого, важкого і болісного процесу для сторін.

Основні засади медіації, як процесу, закріплені Законом України Про Медіацію, який було прийнято 16.11.2021 року. Відповідно до Закону, «медіація може бути проведена до звернення до суду, третейського суду, міжнародного комерційного арбітражу або під час досудового розслідування, судового, третейського, арбітражного провадження, або під час виконання рішення суду, третейського суду чи міжнародного комерційного арбітражу» [1]. Але суди в своїй практиці більш схильні до процесу укладання мирової угоди ніж залучення сторін до процесу медіації. В Законі також прописано хто може бути медіатором і яку необхідно мати базову підготовку. На сьогоднішній день, за участі держави, а саме Міністерства Юстиції, запроваджуються конкурсні відбори медіаторів, які залучаються центрами з надання безоплатної вторинної правової допомоги.

Не дивлячись на все вищезазначене, в Україні більш поширена практика вирішення спорів за участі адвокатів і судів. При альтернативному вирішенні спору, не можна стверджувати, що сторони часто вирішують спір саме шляхом медіації та за участі медіатора.

Якщо медіація в Україні буде більше розвинута і введена на більш професійний і офіційний щабель, може зменшитись навантаженість на судійську систему. Це допоможе сторонам офіційно більш швидше вирішувати спори. В Законі України Про медіацію вказано, що фізична особа може бути медіатором, якщо має базову підготовку за тривалості не менше 90 годин з яких 45 годин практичного навчання, після чого суб'єктом освітньої діяльності, який надав навчання, видається відповідний сертифікат. Також мають вестись реєстри медіаторів.

Медіація поширюється на різні сфери правовідносин. На підставі Закону України Про медіацію було внесено зміни в інші законодавчі акти на підтвердження можливості вирішення спорів шляхом медіації: Кодекс законів про працю в Україні, Земельний кодекс України, Господарський процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України, Кодекс адміністративного судочинства України, в Закон України «Про нотаріат», Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», Закону України «Про соціальні послуги».

В Законі України «Про судовий збір» зазначається «у разі укладення мирової угоди до прийняття рішення у справі судом першої інстанції, відмови позивача від позову, визнання позову відповідачем до початку розгляду справи по суті суд у відповідній ухвалі чи рішенні у порядку, встановленому законом, вирішує питання про повернення позивачу з державного бюджету 50 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову, а в разі якщо домовленості про укладення мирової угоди, відмову позивача від позову або визнання позову відповідачем досягнуто сторонами за результатами проведення медіації – 60 відсотків судового збору, сплаченого при поданні позову» [11]. Повернення судового збору в такому ж розмірі повертається і при вирішенні спору шляхом медіації при перегляді рішення в апеляційному чи касаційному порядку. Роблячи висновок з вищезазначеного, можна сказати, що сторонам судового процесу вигідніше прийти до згоди шляхом медіації ніж мирової угоди. Але відповідно до законодавства України, медіатор не може «бути представником або захисником будь-якої із сторін у досудовому

розслідуванні, судовому, третейському чи арбітражному провадженні у конфлікті (спорі), в якому він є чи був медіатором» [1]. Виходячі з цього, постає питання, чи зацікавлені адвокати у вирішенні спору шляхом медіації та залучення медіаторів до вирішення спору?

Автори підручника «Медіація у професійній діяльності юриста» дуже докладно дослідили і надали інформацію про компетентність медіатора і медіацію, що свідчить про зацікавленість української спільноти у такому вирішенні спорів, як медіація [12].

Процедура медіації прийнята та визнана ефективним інструментом у вирішенні спорів і застосовується в різних сферах та з різною складністю, категорією та рівнем в усьому світі. Хто може бути медіатором визначається кожною країною індивідуально на підставі законодавчої бази, рекомендацій, норм і правил. Також і сам процес медіації регулюється індивідуально в кожній країні. Але існують основні спільні правила у вигляді рекомендацій та правил навчання медіаторів, процедури проведення медіації, підписання згоди по закінченню медіації. Аналізуючи нормативну базу різних країн Європейського союзу, можна дійти висновку, що імплементація Директиви 2008/52/ЄС в якій зазначено «Медіація може забезпечити економічно ефективне та швидке позасудове вирішення спорів у цивільних та комерційних справах за допомогою процесів, адаптованих до потреб сторін. Домовленості, укладені в результаті медіації, швидше за все, будуть виконуватися добровільно та, швидше за все, збережуть дружні та стійкі відносини між сторонами. Ці переваги стають ще більш виразними в ситуаціях, що демонструють транс-кордонні елементи» [3], сприятиме зменшенню навантаження на судову систему та сприятиме швидшому позасудовому вирішенню спору. Також тенденція спостерігається і в інших країнах світу. Якщо процеси медіації в більшості країн затверджені законодавчо, то професія медіатора є більше саморегулятивною. Але не дивлячись на вищезазначене, існують певні критерії по визначенню осіб, які можуть бути посередником в спорі – медіатором. В усіх країнах, які були розглянуті з точки зору процесу медіації в них, існують асоціації і центри медіації. В деяких країнах послуги з медіації надаються чи рекомендуються на державному рівні. Медіація відносно новий процес і не в усіх країнах набув вагомого розвитку. Аналізуючи нормативну базу різних країн, можна дійти висновку, що медіація – це процес який розвивається, і в майбутньому можна розраховувати на якісно нові тенденції у цій сфері. Можна спостерігати тенденції зацікавленості держав медіацією, як альтернативним способом вирішення спорів. Але треба врахувати, що попит на послуги з медіації, як альтернативного вирішення спору, за участю чи без участі суду і розвиток сфери медіації та медіаторів, не тільки як учасників процесу, а як професійних спеціалістів, буде залежати від зацікавленості і заохочення зі сторони кожної окремої держави. В тому чи іншому вигляді медіація існує на всіх континентах, що підтверджує зацікавленість у медіації, як альтернативному вирішенню спору.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про медіацію: Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення 08.04.2023 р.).
2. Washington State Legislature. UNIFORM MEDIATION ACT. URL: <https://app.leg.wa.gov/rcw/default.aspx?cite=7.07> (дата звернення 08.04.2023 р.).
3. An official website of the European Union. Directive 2008/52/EC of the European Parliament and of the Council of 21 May 2008 on certain aspects of mediation in civil and commercial matters. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2008/52/oj> (дата звернення 08.04.2023 р.).
4. European Justice. Mediation in EU countries. URL: https://e-justice.europa.eu/64/EN/mediation_in_eu_countries (дата звернення 08.04.2023 р.).
5. Mediation Act 2017. URL: <https://www.irishstatutebook.ie/eli/2017/act/27/section/16/enacted/en/html#sec16> (дата звернення 08.04.2023 р.).
6. A guide to civil mediation. URL: <https://www.gov.uk/guidance/a-guide-to-civil-mediation#how-much-does-mediation-cost>
7. Веб-портал FEDERAL COURT OF AUSTRALIA URL: <https://www.fedcourt.gov.au/services/ADR/mediation> (дата звернення 08.04.2023 р.).
8. A Singapore Government Agency Website. MEDIATION ACT 2017. URL: <https://sso.agc.gov.sg/Act/MA2017> (дата звернення 08.04.2023 р.).
9. Веб-портал African Union URL: <https://www.peaceau.org/en/article/mediation-in-africa>
10. Веб-портал Government of Canada. Dispute Resolution Reference Guide. URL: <https://www.justice.gc.ca/eng/rp-pr/cs-j-sjc/dprs-sprd/res/drrg-mrrc/04.html#:~:text=The%20Canadian%20Bar%20Association%20defines,settlement%20of%20issues%20in%20dispute.%E2%80%9D>
11. Про судовий збір: Закон України від 31.03.2023 р. № 3674-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3674-17#n90> (дата звернення 08.04.2023 р.).

12. Медіація у професійній діяльності юриста : підручник / Т. Білик та ін. ; за ред. Н. Крестовська, Л. Романадзе. Одеса : Екологія, 2019. 462 с.

V. Derkach. Development and perspective of mediation as alternative dispute resolution. – Article.

Summary. The issue of the development of mediation in Ukraine as alternative dispute resolution requires additional study and development for application in practice. The article considers the actual situation of the use of mediation in Ukraine in comparison with international practice, especially the USA and the countries of the European Union.

Key words: mediation, mediator, alternative dispute resolution, mediation agreement.

УДК 343.983:[343.72:347.27]

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5682/2023/38/03>

О. Г. Мурга

здобувач ступеня доктора філософії
кафедри кримінального права, процесу та криміналістики
Міжнародний гуманітарний університет
м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ШАХРАЙСТВА З ІПОТЕЧНИМ МАЙНОМ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню особливостей проведення негласних слідчих (розшукових) дій під час розслідування правоохоронними органами злочинів шахрайства, навколо особливого об'єкту посягання – іпотечного майна. Розслідування злочинів шахрайства з іпотечним майном здійснюється у визначеній законодавством формі, шляхом проведення різних процесуальних дій, в тому числі й проведенням негласних слідчих (розшукових) дій.

В межах наукової статті вважаємо за потрібне визначити, в чому заключаються особливості досудового розслідування злочинів шахрайства з іпотечним майном, та які спеціальні повноваження є у слідчого, зокрема щодо проведення негласних слідчих розшукових дій. Слід також приділити увагу розкриттю поняття негласних слідчих (розшукових) дій, як допоміжного засобу діяльності слідчого при розслідуванні шахрайства з іпотечним майном.

Метою статті є виокремлення основних видів негласних слідчих (розшукових) дій та особливості їх проведення під час розслідування шахрайства з іпотечним майном.

Дану тему досліджувало чимало вітчизняних та зарубіжних вчених.

Ключові слова: шахрайство, іпотечне майно, негласні слідчі (розшукові) дії, досудове розслідування, кримінальне провадження, докази, тяжкі або особливо тяжкі злочини.

Ще з часів другої світової війни світ не бачив таких агресивних та повномасштабних війн, яку на сьогоднішній день веде «російська федерація» проти України. В таких надзвичайно тяжких для держави умовах, активуються шахрайські схеми що направлені на заволодіння майном громадян, в тому числі переданим в іпотеку. Виклики сьогодення вимагають від нашого суспільства пошуку нових шляхів для вирішення тих чи інших проблем.

Згідно приписів норм основоположного закону – ч. 5 ст. 41 Конституції України, примусове відчуження об'єктів права приватної власності може бути застосоване лише як виняток з мотивів суспільної необхідності, на підставі і в порядку, встановлених законом, та за умови попереднього і повного відшкодування їх вартості. Примусове відчуження таких об'єктів з наступним повним відшкодуванням їх вартості допускається лише в умовах воєнного чи надзвичайного стану [1].

Дана норма статті нормативно-правового акту України, який має найвищу юридичну силу, закріплює винятковість примусового відчуження права приватної власності, яке у мирний час є непорушним.

Закон України «Про правовий режим воєнного стану» у статті 23 конкретизує механізм подальшого відшкодування власнику майна, у разі його відчуження на користь держави, попереднє та наступне відшкодування повної вартості такого майна.